

Βορραϊ 9/12/84

Φῶς στήν ιστορική κληρονομιά τῆς Χαλκιδικῆς μέ τό Πανελλήνιο Συμπόσιο τῆς Ὁρμύλιας

ΟΡΜΗΛΙΑ, Χαλκιδικῆς 8
(τῆς ἀπεσταλμένης μας
ΜΑΡΙΑΣ ΣΙΩΜΟΥ)

Ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα καί ἀνακοινώσεις γιά πολλά χωριά

Μέ 16 ἐνδιαφέρουσες ἀνακοινώσεις διακεκριμένων ἐπιστημόνων ἀναφερόμενες στήν Ἱστορία καί τήν ἀρχαιολογία τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου συνεχίσθηκαν γιά δεύτερη μέρα οἱ ἐργασίες τοῦ πρώτου Πανελληνίου Συμποσίου πού ὀργάνωσε ἡ Ἱστορική καί λαογραφική Ἑταιρία Χαλκιδικῆς μέ τή συνεργασία τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Σέ δύο συνεδριάσεις ὅπου προήδρυσαν ὁ κ.κ. Στέφανος Παπαδόπουλος καί Στέφανος Κώτσιανος, ἐγίναν οἱ ἐξῆς ἀνακοινώσεις:

1) **Νίκος Νικονάνος:** «Ἐρευνα στά βυζαντινά καί μεταβυζαντινά μνημεῖα τῆς Χαλκιδικῆς (1973 - 1974)». Σκοπός τῆς εἰσηγήσεως εἶναι νά δώσει γιά πρώτη ἀνακοίνωση τοῦ ἐρευνητικοῦ ἔργου πού ἐπιτελοῦν οἱ ἀρχαιολόγοι καί οἱ ἀρχιτέκτονες τῆς Ἐφορίας Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων Ἁγίου Ὁρους.

Τό ἐρευνητικό ἔργο τῆς Ἐφορίας ἐκτείνεται στίς συστηματικές ἀνασκαφές καί τίς ἀνασκαφικές ἐρευνες πού γίνονται μέ ἀφορμή ἐσκαφές σέ οἰκόπεδα, στίς ἀγνωστες καί ἀδημοσίευτες τοιχογραφίες, φορητές εἰκόνες κ.λ.π. ἔργα τέχνης, στήν οἰκοδομική Ἱστορία καί τήν ἀρχιτεκτονική διαφόρων κτιμάτων κ.λ.π.

2) **Γ. Ταυράκης:** «Τό Κάστρο τῆς Βρίας στή Δυτική Χαλκιδική» Στήν παραλία τοῦ χωριοῦ Νέα Σίλατα ἀνάμεσα στή Σωζόπολη καί τήν Καλλικράτεια ὑψώνεται μιά μεγάλη τούμπα, γνωστή μέ τό ὄνομα «Βεργία». Ὁ χώρος ἀρχικά εἶχε ἐξαιρεθῆ στή διανομή τῶν προσώγων γιατί ἀρχαιοῦτες ἦταν ὀρατές σέ ἀρκετό ὕψος. Τά τελευταῖα ὅμως χρόνια ἐγίνε οἰκόπεδα καί παραχωρήθηκε στούς κατοίκους τῶν Νέων Σιλᾶτων. Ἐτοί ἐπειδή προέκυψε πρόβλημα καταστροφῆς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου ἐπενέθη ἡ Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων καί μετά ἀπό μακροχρόνια διαδικασία παραχωρήθηκαν νέα οἰκόπεδα στίς ἴδι-

7) **Π. Θεοδωρίδης** «τά μεσαιωνικά χωριά τῆς Καλαμαριάς». Μέσα σύνορα τοῦ Πάλαι Κατεπανεκίου Καλαμαριάς ἐξετάζονται σύντομα τό σύστημα τῶν ἀμυντηρίων, οἱ ὄδοι αἶθρονες, ὁ ἀριθμός καί τό μέγεθος τῶν οἰκισμῶν, οἱ μεγάλες «μανιφατούρες» τῆς περιοχῆς κυρίως στά ὑδρομηλικά συστήματα τῆς Γένας τοῦ Γαλαρινοῦ καί τῶν Μυλωνων. Αὐτά συσχετιζόμενα ἔστω πλημμελῶς καί ταξινομημένα, θά βοηθήσουν στήν δημιουργία ἐνός ιστορικοῦ κτηματολογίου τῆς Χαλκιδικῆς.

8) **Π. Τόσκα - Ζαχάρω** «Οἱ τοιχογραφίες τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας Φανερωμένης στή Νέα Σκιάνη». Στά νοτιοανατολικά τῆς Νέας Σκιάνης κοντά στή θάλασσα βρίσκεται ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας Φανερωμένης. Πρόκειται γιά ἕνα μικρό δρομικό ναό πού ἐσωτερικά εἶναι κατάγραφος μέ τοιχογραφίες καί εἶναι ἕνας ἀπό τούς ἐλάχιστους ναούς τῆς Χαλκιδικῆς πού διατηρεῖ τό ζωγραφικό του διάκοσμο. Οἱ τοιχογραφίες του μορφοῦν νά χρονολογηθοῦν στά τέλη τοῦ 16ου ἤ στίς ἀρχές τοῦ 17ου αἰῶνος. Ὁ ζωγράφος ἀκολουθεῖ ὡς πρὸς τήν διάταξη τοῦ εἰκονογραφικοῦ προγράμματος, πρότυπα διαμορφωμένα ἤδη στά βυζαντινά χρόνια καί συγχρόνως χωρίς νά ἐντάσσεται σέ κάποια ἀπό τά μεγάλα καλλιτεχνικά ρεύματα τῆς ἐποχῆς του, παρουσιάζει χαρακτηριστικά πού τόν συνδέουν μέ τήν ἐξέλιξη τῆς ζωγραφικῆς στό 16ο καί τίς ἀρχές τοῦ 17ου αἰῶνος.

9) **Α. Κάιτη** «φορητές εἰκόνες ἀπό τήν Νέα Ποτίδαια Χαλκιδικῆς». Στόν ἐνοριακό ναό τῆς Νέας Ποτίδαιας φυλάγονται 60 περίπου φορητές εἰκόνες, οἱ περισσότερες ἀπό τίς ὁποῖες προέρχονται ἀπό τό χωριό Πλάτανος τῆς περιοχῆς Γανοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης οἱ κάτοικοι τοῦ ὁποίου ἦρθαν πρόσφυγες στήν Νέα Ποτίδαια μετά τό 1922.

Ἡ παλαιότερη χρονολογία ἀπό τίς εἰκόνες αὐτές εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας πού χρονολογεῖται στό τέλος τοῦ 14ου καί ἀρχές τοῦ 15ου αἰῶνος, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες εἰκόνες εἶναι μεταγενέστερες καί ἄλλες ἀνήκουν στόν 17ο, ἄλλες στόν 18ο

16) **Γ. ΜΥΛΩΝΑ:** «Τό τοπίο τῆς Χαλκιδικῆς στούς ζωγράφους Γιῶργο Παραλή καί Φόνη Ζογλοπίτη». Βασικός σκοπός τῆς ἀνακοινώσεως εἶναι ἡ ἀντιπαράθεση τοῦ ἔργου δύο ζωγράφων οἱ ὁποῖοι ἐμπνεύσθηκαν ἀπό τόν ἴδιο τόπο καί τόν παρουσίασαν τελείως διαφορετικά ὁ ἕνας ἀπό τόν ἄλλον.

Οἱ ἐργασίες τοῦ συμποσίου ὁλοκληρώνονται αὔριο (σήμερα) Κυριακή.

Τό
περι
τοῦ
ποτ
τήν
ἀκο
ποι

κτιήτες. Άνασφικές έρευνες έχουν αποκαλύψει ιδιωτικές κατοικίες από διαφορετικές Ιστορικές περιόδους, ένα λουτρό καθώς και τμήματα του τείχους.

3) Θ. Παζαράς: «Τό τείχος τής Κασσανδρείας». Στο λαιμό τής Χερσονήσου τής Κασσάνδρας κατά μήκος τής νότιας όχθης τής διώρυγας σώζονται τά έρείπια ενός τείχους πού έκτείνεται από τό Θερμαϊκό ως τόν Τωρωναίο Κόλπο. Χάρις στίς έργασίες καθαρισμού και διαμορφώσεως του χώρου από τή 10η Έφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων αποκαλύφθηκε τό τείχος στή μεγαλύτερη έκτασή του και έκτοπίσθηκαν σχεδόν στό σύνολότους οί πύργοι πού τό ένίσχυαν. Από τίς παρατηρήσεις πού έγιναν προέκυψε ότι τό συγκεκριμένο τείχος δέν συμπίπτει μέ τήν οχύρωση ούτε τής αρχαίας Ποτίδαιας ούτε τής έλληνιστικής Κασσανδρείας, αλλά ήταν ένα διαχωριστικό τείχος τό όποιο φαίνεται πως κατασκευάσθηκε στήν ύστερη αρχαιότητα.

4) Δ. Παπαγιάννης: «Άρχιτεκτονικά γλυπτά από τή Χανιώτη Χαλκιδική». Άρχιτεκτονικά γλυπτά από παλαιοχριστιανική Βασιλική, τής όποιας ή θέση έντοπίζεται στό δεξιά του δρόμου προς τό Παλιούρι έντοπίσθηκαν από τό 1976, στήν περιοχή τής Χανιώτης. Πρόσφατη έρευνα διαπίστωσε τήν ύπαρξη και άλλων αρχιτεκτονικών γλυπτών, τά όποια πιθανόν νά προέρχονται από τό μνημείο και είναι διασκορπισμένα σε διάφορα σημεία του νομού.

5) Β. Νεράντζη - Βαρμάζη: «Πληροφορίες για τή Χαλκιδική από τά έγγραφα τών μοναστηριών του Άγίου Όρους 13ος, 15ος αιώνας». Οί πληροφορίες πού παρέχουν για τήν περίοδο αυτή τά έγγραφα τών μοναστηριών του Άγίου Όρους είναι πολύτιμες. Άφορούν τήν διοικητική έξάρτηση τής Χαλκιδικής, τίς σχέσεις της μέ τήν Κωνσταντινούπολη, τήν Θεσσαλονίκη, ή άλλες έπαρχίες, τήν δημογραφική κατάσταση τής περιοχής και κυρίως τήν άγροτική της οικονομία.

6) Άθανάσιος Παπαγγελος «τό Πολίχνιον Κασσανδρείας». Στήν ιστορική εξέλιξη τής Κασσανδρείας ανέφερετο ή όμιλία του ιστορικού κ. Παπάγγελου. Η πόλη ιδρύθηκε τό 316 π.Χ. και καταστράφηκε από τίς ούνικές επιδρομές του 6ου αιώνας. Ο Ίουστινιανός επανέκτησε τά τείχη της και δέν θά πρέπει νά θεωρηθεί άπίθανο ότι ή ζωή συνεχίσθηκε στήν ίδια θέση. Οί γνωστές πηγές σιωπούν μέχρι τό 996 όποτε στό «πολίχνιο Κασσανδρείας», συγκροτείται δικαστήριο για νά διευθετήσει μία κτηματική διαφορά Άπό τό 1078 είναι ή πρώτη γνωστή άναφορά του έπισκοπικού τίτλου «Κασσανδρείας και Βρυών» πού διατηρήθηκε τουλάχιστον μέχρι τό 1327 Τήν εποχή τής τουρκοκρατίας ή περιοχή ήταν έρημος. Τό 1924 εγκαταστάθηκαν στήν θέση τής Κασσανδρείας οί πρόσφυγες και ή περιοχή ξαναπήρε τό παλιό της όνομα «Ποτίδαια». Τό 1955 ή κοινότης τής Βάλτας μετωνομάσθηκε σε Κασσάνδρα και άργότερα σε δήμο Κασσανδρείας.

10) Κ. ΜΑΤΖΑΡΑ: «Φορητές εικόνες από τήν Μεταμόρφωση τής Χαλκιδικής». Οί εικόνες αυτές μεταφέρθηκαν έδω από πρόσφυγες πού ήρθαν από τά Μάταλα τής Μικράς Άσίας. Η παρουσίαση κρίθηκε σκόπιμη όχι μόνο γιατί συμβάλει στήν γνώση τής καλλιτεχνικής και γενικώτερα πολιτιστικής φυσιογνωμίας μιας άπομακρυσμένης από τόν κορμό τής Ελλάδος περιοχής, αλλά γιατί φέρνει σε έπαφή μέ τήν θρησκευτική ζωγραφική τών νεωτέρων χρόνων πού δέν έχει προσεχθεί όπως αξίζει.

11) Ι. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΑΡΗΣ: «Τό νεοελληνικό σπίτι τής Χαλκιδικής από τήν τουρκοκρατία μέχρι στό μέσα του αιώνα μας». Τό νεοελληνικό σπίτι τής Χαλκιδικής άποτελεί ζωντανή μαρτυρία για τήν ίδια τήν ιστορία της.

12) ΕΡΑΤΩ ΖΕΛΛΙΟΥ - ΜΑΣΤΡΟΚΩΣΤΑ: «Κατοικίες του 18ου και 19ου αιώνα στον Ταξιάρχη Χαλκιδικής».

Ο Ταξιάρχης πού πριν από τό 1928 όνομαζόταν Λόκοβι, είναι ένα χωριό κτισμένο στους νοτιοανατολικούς πρόποδες του Χολομώντα, μέ παλαιά και πλούσια ιστορία, άγνωστη όμως στους πολλούς. Στήν όρεινή κοινότητα σώζονται κατοικίες μερικές μάλιστα χρονολογημένες πού ανήκουν στον 18ο ή 19ο αιώνα (ή μονόροφη κατοικία του Νίρτζη, ή διώροφη κατοικία τής οικογένειας Ζέλλιου, το άρχοντικό Μπαγκόση, και άλλα).

Ο Ταξιάρχης θά μπορούσε νά χαρακτηρισθεί ζωντανό μνημείο τής λαϊκής αρχιτεκτονικής τής Χαλκιδικής.

13) ΝΩΝΤΑΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ: «Σπίτι στήν Βάβδο». Άντικείμενο τής εισήγησης είναι ή άναζήτηση ενός πλαισίου έρεύνης πού θά επιτρέψει τόν προσδιορισμό τών παραγόντων άναπτύξεως τών έλληνικών πόλεων.

Τό θέμα άναφέρεται συγκεκριμένα, στήν κήρυξη ως έργου τέχνης ενός κτιρίου ιδιοκτησίας τής Άνέττας Δημητριάδου στήν Βάβδο.

14) Κ. ΤΡΑΚΟΣΟΠΟΥΛΟΥ: «Συμβολή στήν μελέτη τών κολλητικών τής Χαλκιδικής». Τό ύλικό τής άνακοινώσεως βασίζεται κύρια σε έπιτόπια έρευνα και σε περιγραφές τών κατοίκων τριών χωριών τής δυτικής περιοχής τής Χαλκιδικής (Νέα Φωκία, Νέα Τρίγλια, Ζωγράφος), πού επιλέχθηκαν για τόν σκοπό αυτό.

15) Θ. ΠΡΟΒΑΤΑΚΗΣ: «Ο Άθως και ή Χαλκιδική από τόν 17ον - 19ον αιώνα μέσα από χαρακτηριστικά έργα τέχνης Έλλήνων και ξένων χαρακτών».

Η άνακοίνωση επιχειρεί μία πρώτη προσέγγιση στήν χαρτογραφία τής ευρύτερης περιοχής τής Χαλκιδικής, μέ χρήσιμες και άποκαλυπτικές ταυτίσεις έχοντας ως βάση τά σχέδια τής ξυλογραφίας, τής χαλκογραφίας και τής λιθογραφίας όπως και άλλα έργα τέχνης πού βρέθηκαν κατά τήν έρευνα.